

[บทความพิเศษ]

สังคมเรือนจำจากปากคำนักศึกษาผู้ต้องหาคดีการเมือง

ปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล¹

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทนำ

คุกไทยเป็นสถานที่อันไม่น่าพึงประสงค์สำหรับคนทั่วไปที่ไม่คิดและไม่เคยกระทำความผิด ต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่ถึงคุณจะเป็นผู้ที่กระทำความผิด คุกไทยก็ไม่ใช่ที่ที่คุณจะอยากก้าวย่างเข้าไปเช่นกัน คุกในทัศนะของผู้คนในประเทศไทยมักจะมองว่าเป็นสถานที่แห่งความโหดร้าย การลงโทษ ความมืดมนและความสกปรก เนื่องจากเป็นสถานที่กักขังผู้ซึ่งกระทำความผิดตั้งแต่ความผิดเล็กน้อยไปจนถึงอาชญากรรม ซึ่งในความเป็นจริงนั้นหากมองด้วยแว่นตาของคนทั่วไปก็อาจจะไม่ผิดอะไรนัก แต่หากเรามองด้วยแว่นของผู้ใกล้ชิด ครอบครัวของนักโทษ หรือด้วยสายตาของนักโทษเอง คุกไม่ควรเป็นสถานที่แบบนั้น

ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์ ย่อมสร้างการกระทำและมีพฤติกรรมเป็นส่วนของปัจเจก แต่ความเป็นปัจเจกนั้นก็จะถูกสร้างและหล่อหลอมมาจากสังคมเสมอ เช่นนั้นแล้วเราจะพูดได้ไหมว่าคนเราทำผิด เพราะสังคมบังคับหรือเป็นปัจจัยให้เรากระทำความผิด

บรรยากาศในคุกไทย (ในที่นี้จะกล่าวถึงแค่ทัณฑสถานหญิงกลางที่ผู้เขียนเคยมีประสบการณ์ด้วย) หากจะจินตนาการภาพและบรรยากาศในนั้น ให้ลองนึกถึงค่ายลูกเสือขนาดใหญ่ที่แต่มีคนวัยหลากหลายตั้งแต่อายุ 18-60 ปีขึ้นไปอยู่รวมกันราว 4,000 คน ไม่มีพื้นที่เป็นลานกว้างเพราะมีคนแออัดอยู่เต็มพื้นที่ ห้องน้ำที่เปิดโล่งจนเห็นทุกอย่าง การอาบน้ำแบบเอาน้ำสาด ๆ

¹ บทความพิเศษนี้ตัดทอนมาจากบทความชื่อ "คุกไทย พื้นที่ผู้ต้องขังหรือยังตอกย้ำให้เกิดอาชญากร: เล่าเรื่องจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในสังคมเรือนจำ" ของผู้เขียนซึ่ง ณ เวลานั้นได้กลายเป็นผู้ต้องหาคดีการเมืองที่ถูกเพิกถอนประกันและถูกคุมขังในเรือนจำอีกครั้งหนึ่ง วารสารเห็นว่าบางส่วนของบทความมีประโยชน์และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันจึงได้ขออนุญาตผู้เขียนตัดทอนนำลงเป็นบทความพิเศษในฉบับส่งท้ายปี 2564 นี้ วารสารคาดหวังว่าผู้เขียนจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและสามารถออกจากเรือนจำมาปรับปรุงงานจนเรียบร้อยพร้อมตีพิมพ์บทความฉบับสมบูรณ์ได้ในเร็ววัน (บรรณาธิการ)

ไปเพราะอาบยังงี้ก็ไม่สะอาดถ้าคุณไม่ได้เป็นอภิสิทธิ์ชนในนั้น อาหารถาดหลุมที่เพียงแค่มองก็รู้แล้วว่าไม่มีรสชาติ การถูกข่มด้วยอำนาจของเจ้าหน้าที่และผู้ช่วยผู้คุมซึ่งก็เป็นนักโทษเหมือนกันแต่มาข่มนักโทษด้วยกันอีกที หากอยู่บนห้องขังก็เห็นภาพกรงที่เอาคนไปยัดรวมกันจนไม่เหลือพื้นที่ให้เดิน และเหนือสิ่งอื่นใดคืออิสรภาพที่ไม่มีอยู่จริง หากคุณพอจะจินตนาการได้นั้นแหละคือคุก

สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสร้างเสริมหรือบั่นทอนพฤติกรรมของมนุษย์ ยิ่งในคุกที่คนคาดหวังว่าจะทำให้นักโทษกลับมาเป็นคนดีของสังคม เลิกทำผิดกฎหมาย และไม่ออกมากระทำความผิดซ้ำอีก สภาพสังคมในคุกจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ความคาดหวังนั้นเป็นจริงได้ รวมถึงจำเป็นต้องมีกระบวนการอบรมและฟื้นฟูนักโทษที่ได้ผลจริง แต่จะอย่างไรให้นักโทษเปิดใจรับกระบวนการฟื้นฟูที่ทางราชทัณฑ์จัดให้กับพวกเขา และจะรู้ได้อย่างไรว่ากระบวนการนั้นได้ผลจริง การวิจัยเชิงสำรวจจะช่วยตอบคำถามเหล่านี้ได้หรือไม่

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitative) เหตุผลที่ใช้ทฤษฎีนี้เนื่องจากทฤษฎีนี้มองว่าการกระทำความผิดของมนุษย์นั้นมาจากการกำหนดหรือถูกปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมกดดันให้กระทำเช่น สภาพแวดล้อม ครอบครัว ความเป็นอยู่ ปัจจัยทางจิตวิทยาหรือทางชีวภาค จึงเกิดการกระทำความผิดขึ้นจากหลายปัจจัยและมีความแตกต่างกันในแต่ละปัจเจก การจะลงโทษจึงต้องมุ่งเน้นไปที่สาเหตุของการกระทำความผิดและแก้ไขที่สาเหตุ และจะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเหมือนผู้ป่วย และต้องศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลเพื่อหาแนวทางแก้ไข และแนวคิดเช่นนี้คือการให้โอกาสผู้ที่กระทำความผิดได้แก้ไขหรือปรับปรุงตัวไม่ให้ทำผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของเรือนจำไทยคือการคืนคนดีสู่สังคม

ประสบการณ์จากปากของผู้ต้องขัง

ตลอดระยะเวลา 74 วันที่ผู้เขียนใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหญิงกลาง และได้ออกศาลหลายครั้งทำให้ผู้เขียนต้องวนเวียนอยู่บนห้องกักตัวหลายห้องเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ซึ่งนั่นทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้ต้องขังที่อยู่บนห้องเดียวกันหลายคน แต่ละคนมีที่มาแตกต่างกันและน่าสนใจ ผู้ต้องขังส่วนมากเข้ามาในคดียาเสพติด ซึ่งเป็นจำนวนมากกว่าครึ่งเลยทีเดียว และเป็นคนดีอื่นลดหลั่นกันไปเช่นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับชีวิต ค่านิยม และอื่นๆ

ผู้ต้องขังคนแรกที่คุณเขียนจะกล่าวถึงนั้นต้องโทษคดีค้ายา ครอบครองเพื่อเสพและจำหน่าย ต่อไปนี้จะใช้นามสมมติว่า “พีสุ” ในเวลาที่คุณเขียนได้เจอกับเขาคั้งแรกเขายังเป็นผู้ต้องขังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี แต่ครั้งนี้เป็นการเข้าคุกครั้งที่ 8 ของเขาแล้ว และในทุก ๆ ครั้งเขาเข้ามาในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดทุกครั้ง ถ้าไม่ครอบเพื่อเสพ ก็ครอบเพื่อจำหน่าย ในการเจอกันครั้งนี้

แรกของเราพบกันที่ห้อง 1/4 เรือนนอนเพชร เขาเป็นแม่ห้อง ที่คอยดูแลและกำกับเพื่อน ๆ ในห้อง ให้ทำตามกิจวัตรและกฎระเบียบของเรือนจำ รวมถึงการอบรมผู้ต้องขังใหม่ให้ปรับตัวเข้าสู่สังคม ภายในทัณฑสถานหญิงกลางให้ได้ พี่สุทักทายผู้เขียนด้วยความเป็นมิตร คงจะเห็นว่าผู้เขียนยังเด็ก และเจ้าหน้าที่ได้ฝากฝังผู้เขียนไว้กับพี่สุเพื่อให้ดูแล ผู้เขียนจึงได้นอนข้างพี่สุและได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากเขา การใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดหลายวันทำให้เราสามารถพูดคุยกันได้อย่างไม่เคอะเขิน และนั่นทำให้ผู้เขียนได้รับรู้ความเป็นมาของพี่สุที่ทำให้เขาเข้าออกคุกอยู่ถึง 8 ครั้ง พี่สุเป็นคนติดยาเสพติด เคยเล่นยามาแล้วทุกแบบตั้งแต่สมัยวัยรุ่นจนถึงปัจจุบันที่เป็นวัยกลางคน พี่สุเล่าให้ฟังว่า จริง ๆ ก่อนเข้ามาครั้งนี้คิดจะเลิกยาจริงจังแล้ว แต่ว่าแฟนที่เป็นคนค้ายาให้พี่สุขับรถไปส่งยาเป็นเพื่อน เลยโดนจับมาด้วยกัน ซึ่งขณะที่เล่าแฟนพี่สุคนนั้นก็นั่งอยู่ข้างๆ ด้วย พี่สุเคยมีประสบการณ์ ในคุกหลายที่จากการเข้าออกคุกมาหลายครั้ง เป็นเวลารวมเกือบ 10 ปี ที่พี่สุใช้เวลาอยู่ในคุกแต่ละ แห่ง เขามองว่าคุกเหมือนเป็นบ้านพักอีกที่ของเขาไปแล้วด้วยซ้ำ โดยไม่ได้มีท่าทางหวาดเกรงต่อการอยู่ในคุกแต่อย่างใด ซึ่งนั่นก็ทำให้ผู้เขียนเกิดคำถามต่อกระบวนการฟื้นฟูของราชทัณฑ์ว่ามี กระบวนการอย่างไรและมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน หากเราไปดูในคู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ ก็จะเห็นว่าทาง ราชทัณฑ์ได้จัดเป็นโปรแกรมสำหรับผู้ต้องขังในคดีต่าง ๆ ไว้ ชื่อหัวข้อในโปรแกรมก็ดูเหมาะสมกับ การฟื้นฟูผู้ต้องขัง แต่เมื่อผู้เขียนถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เคยผ่านโปรแกรมเหล่านี้มา พวกเขาต่างตอบไปในแนวเดียวกันว่า “ก็แค่นี้ให้มันจบ ๆ” “เหมือนไปเข้าห้องเรียนไม่ได้มีอะไร มาก” “ไปเพื่อให้ได้สอบเลื่อนชั้นเท่านั้นแหละ” ซึ่งผู้เขียนไม่เคยได้ยินความเห็นที่บอกว่าโปรแกรม เหล่านี้มีประโยชน์จากปากของผู้ต้องขังเลย และเมื่อดูสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในประเทศไทยพบว่าผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำสูงขึ้นตามจำนวนปีที่ถูกปล่อยตัวไป เช่นเดียวกับพี่สุ ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงไว้ข้างต้น ก็เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรม ราชทัณฑ์ไม่ได้มีผลอะไรต่อเขา

ผู้ต้องขังคนที่ 2 ผู้เขียนขอใช้นามสมมติว่าพลอย พลอยเป็นบัณฑิตจบใหม่ที่กำลังจะมี อนาคตที่สดใส ก่อนที่จะเข้ามาเธอได้รับการบรรจุเป็นพยาบาลที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง แต่ถูกจับมา ก่อนเพราะพลอยเป็นโมเดลลิงให้กับร้านนวดกระป๋องร้านหนึ่ง พลอยเล่าว่าที่มาทำงานนี้เพราะต้องหา เงินจ่ายค่าเทอมตั้งแต่ปี 1 เนื่องจากครอบครัวมีเงินไม่มากพอที่จะส่งเสียลูก 2 คนเข้ามหาวิทยาลัย พร้อม ๆ กัน พลอยเลยเลือกที่จะเป็นคนออกมาทำงานหาเลี้ยงตัวเองผ่านกลุ่มหางานในเฟซบุ๊ก ในช่วงแรกพลอยเป็นผู้ค้าบริการเอง แต่เมื่อเวลาผ่านไปพลอยบอกว่ารู้สึกเหมือนตัวเองไร้ค่าเพราะ เป็นผู้ค้าบริการ เจ้าของร้านนวดเลยเสนอให้พลอยทำโมเดลลิง คือการหาสาว ๆ มาค้าบริการใน สังกัดของร้านแทน พลอยได้เงินมาเป็นกอบเป็นกำพอที่จะจ่ายค่าเทอมราคาคึ่งแสน และเพียง พอที่จะเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งครอบครัว พลอยได้เล่าถึงระบบขั้นตอนการทำโมเดลลิงและ

เครือข่ายงานให้ผู้เขียนฟังอย่างละเอียด และไม่ได้รู้สึกว่สิ่งที่ตัวเองทำไปเป็นความผิดแต่อย่างใด พลอยยืนยันว่าสาว ๆ ทุกคนที่มำทำงานกับพลอยนั้นเต็มใจที่จะทำเองโดยไม่ได้มีการบังคับขู่เข็ญใคร และให้ความเห็นว่าการค้าบริการทางเพศควรที่จะผลักดันให้เป็นอาชีพที่ถูกกฎหมาย และยังกล่าวว่าถ้าทำให้ถูกกฎหมายได้จริงตนก็พร้อมที่จะเสียภาษีในการทำอาชีพนี้ เธอคิดว่ารายได้ที่ประเทศจะได้จากการค้าประเวณีจะมากพอไปพัฒนาประเทศในส่วนอื่น ๆ ต่อได้ด้วยซ้ำไป และเมื่อพูดคุยกันถึงความเป็นอยู่ในคุกเธอได้วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่และระบบการดูแลผู้ต้องขังว่า “ที่นี่ไม่ได้ทริตเราเหมือนเป็นมนุษย์ เราเหมือนเป็นหมูที่รอคนเอาอาหารมาให่กินแล้วก็ทิ้งไว้แบบนั้น” เธอกล่าวว่าจริง ๆ แล้วผู้ต้องขังก็เข้าใจดี ว่าพวกเราต้องเข้ามาอยู่ที่นี่เพราะเรากระทำความผิดบางอย่าง แต่ถึงที่สุดแล้วเราไม่ควรถูกพรากความเป็นมนุษย์ไป การถูกขังไม่ให้มีอิสระมันก็เป็นการลงโทษที่มากเกินไปแล้ว แต่การปกครองของที่นี่ ที่ผู้คุมวางอำนาจบาตรใหญ่ ใช้อำนาจในการข่มผู้ต้องขังให้รู้สึกด้อยค่าทั้งทางวาจาและการกระทำ และความเป็นอยู่ในนี้ที่บังคับให้ทุกคนต้องเห็นแก่ตัวเพื่อความอยู่รอด พอถูกปล่อยตัวไปอย่าคาดหวังว่าคนจะเป็นคนดีเลยในเมื่อพวกเราไม่เคยถูกปฏิบัติเหมือนเป็นคน และเธอยังกล่าวกับผู้เขียนอีกว่า เธอกลัวว่าที่นี่จะเปลี่ยนเธอ เธอกลัวว่าวันหนึ่งที่เธอได้ออกไปเธอจะไม่ใช่คนเดิมที่เคยเป็นเพราะการอยู่ในคุกเป็นเวลานาน

กิจวัตรที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว

การใช้ชีวิตอยู่ในคุกเป็นอะไรที่ค่อนข้างเคร่งเครียด นอกจากจะเครียดที่ถูกกักขังและไม่ได้เจอกับครอบครัวแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เครียดมากไปกว่านั้นคือ เราจะผ่านแต่ละวันไปได้ยังงีการใช้ชีวิตในนั้นเหมือนการถูกฝึกวินัยตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งแต่ตื่นจนเข้านอน ตามตารางกิจวัตรประจำวันจากประสบการณ์ของผู้เขียนในทัณฑสถานหญิงกลาง

ตาราง 1 กิจกรรมในเรือนจำ

เวลา	กิจกรรม
05.00	ตื่นนอน สวดมนต์ตอนเช้า
05.30	เก็บที่นอน ทำความสะอาดห้องขัง
06.00	อาบน้ำ
06.30	กินข้าวเช้า
07.30	เข้าหน่วยงาน
11.30	กินข้าวเที่ยง
12.30	เข้าหน่วยงาน
14.20	อาบน้ำ
15.00	กินข้าว
16.30	เก็บขัง
18.00	เปิดทีวี พักผ่อนตามอัธยาศัย
21.00	เข้านอน

ที่มา: จากสนามจริงในทัณฑสถานหญิงกลาง

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในวันหนึ่งไม่ได้ซับซ้อนหรือมีอะไรให้ทำมากนักหากมองแค่กรอบเวลานี้ แต่หากจะพูดไปถึงในรายละเอียดตามหัวข้อที่ผู้เขียนตั้งชื่อไว้ว่ากิจกรรมที่ทำให้คนเห็นแก่ตัวนั้น ผู้เขียนจะเล่าเจาะไปในแต่ละกิจกรรมดังนี้

เวลา 5 นาฬิกาผู้ต้องขังทุกคนจะถูกปลุกขึ้นมาด้วยเสียงสวดมนต์ที่เปิดให้ฟังผ่านโทรทัศน์ ไม่ว่าคุณจะนับถือศาสนาอะไรคุณก็ต้องลุกขึ้นมา หากเป็นพุทธก็ต้องนั่งสวดมนต์ และศาสนาอื่น ๆ ให้นั่งสงบนิ่งเป็นเวลาประมาณ 30 นาทีในการสวดมนต์ตอนเช้าและหลังจากนั้นผู้ต้องขังทุกคนต้องเก็บที่นอนของตัวเอง พับตามแบบฉบับของเรือนจำ (มีวิธีพับแบบเฉพาะ ห้ามพับแบบอื่น) ให้เรียบร้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะหากพับไม่สวยก็จะต้องเอาจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งในกรณีนี้คนที่ไม่สามารถพับผ้าห่มให้สวยได้ก็จะใช้วิธีจ้างผู้ต้องขังคนอื่นให้พับให้ มีค่าจ้างราคาประมาณ 30 บาทต่ออาทิตย์ โดยบริการนี้จะรวมถึงการถือผ้าห่มไปด้วยตอนทำความสะอาดพื้นห้องขัง ค่าจ้างจะถูกจ่ายเป็นของใช้หรืออาหารแล้วแต่ตกลงกันโดยให้มีมูลค่าเท่ากับ 30 บาท ตัวอย่างเช่น กาแฟซองราคา 5 บาท ถ้าผู้เขียนต้องการจ้างคนพับผ้าห่มราคา 30 บาท ก็เอากาแฟซองให้ผู้ถูกจ้าง 6 ซองก็จะเป็นอันเสร็จสิ้นการจ้าง และพอถึงเวลาประมาณ 6 นาฬิกาเจ้าหน้าที่ก็จะมาเปิดห้องขังให้ผู้ต้องขังลงแดนที่ละห้อง ซึ่งเวลาก้าวเท้าออกจากห้องก็ต้องนับยอดไปด้วย คือการนับว่าเดินออกจากห้องเป็นคนไหนแล้วเพื่อให้เจ้าหน้าที่เช็คว่าตรงกัน

จำนวนผู้ต้องขังที่มีในห้องหรือไม่ป้องกันการหลบหนี หลังจากนั้นจะเป็นช่วงที่วุ่นวายที่สุดของวันคือการอาบน้ำและทำธุระส่วนตัว ผู้ต้องขังทุกคนจะรีบเดินไปยังล็อกเกอร์ของตัวเองเพื่อหยิบเครื่องอาบน้ำและรีบเดินไปต่อแถวอาบน้ำที่แถวยาวมาก บางคนอาจต้องยืนรอมากกว่า 20 นาทีเพื่อจะอาบน้ำเพียงแค่ 8 ชั้นที่แทงค์น้ำ หรือ 15 นับที่ราวบัว และจะได้เข้าอาบน้ำที่ละชุด ชุดละประมาณ 60 คน แต่ในแดนเดียวกันนั้นมีคนอยู่ประมาณ 2,000 คนที่ต้องอาบน้ำให้เสร็จก่อนถึงเวลากินข้าว ซึ่งนั่นทำให้ผู้ต้องขังบางคนเลือกที่จะแชงคิวเพื่อให้ตัวเองได้อาบน้ำเร็วขึ้น ผู้คนเบียดเสียดกันเดินชนกันไปมาเพื่อเร่งทำธุระส่วนตัว ภาพผู้หญิงนั่งผ้าถุงแต่งตัวในที่โล่งเป็นเรื่องปกติ เพราะในคุกนั้นไม่มีทางที่คุณจะมีพื้นที่ส่วนตัวหรือความเป็นส่วนตัวแม้แต่วันทีเดียว

หลังจากอาบน้ำเสร็จทุกคนจะเร่งรีบแต่งตัวให้เสร็จเพื่อจะไปต่อแถวกินข้าวกองเลี้ยงที่เป็นข้าวถาดหลุมเหมือนที่เราเคยกินกันที่โรงเรียนสมัยประถม ถ้าจะพูดไปถึงคุณภาพอาหารให้ลองนึกถึงผักที่เอาไปต้มกับน้ำแล้วก็มีเศษเนื้อไก่ซ่อนอยู่ในผัก กินกับข้าวสวยแฉะๆ นี่คือตัวอย่างเมนูอาหารที่คุณจะได้กินถ้าเข้าไปอยู่ในคุก ซึ่งถ้าเป็นคนที่มีอิทธิพลหรือสนิทกับคนตักอาหารก็จะได้อาหารและปริมาณอาหารมากกว่าคนอื่น การต่อแถวรับอาหารเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการต่อแถวอาบน้ำคือรับถาดข้าวและมานั่งกินที่ลานใต้เรือนนอนที่ละชุด แต่คนที่กินข้าวกองเลี้ยงจะมีจำนวนน้อยลงหน่อยเพราะถ้าผู้ต้องขังคนไหนที่พอมีเงินก็จะเลือกที่จะซื้ออาหารที่ร้านค้าแทน แต่ถ้าผู้ต้องขังคนไหนที่ไม่มีเงินและไม่มีความอดอยากกินอาหารร้านค้า พวกเขาจะรับจ้างทำงานต่างๆ เช่นเวรทำความสะอาด เวรเก็บขยะ เวรเฝ้าราวตากผ้า เวรเฝ้าล็อกเกอร์ รับจ้างซักผ้า หรือรับจ้างอยู่เวรผลิตตอนกลางคืน หมายถึงในเวลานอนผู้ต้องขังในห้องต้องผลัดกันเป็นเวรยามเพื่อป้องกันผู้ต้องขังฆ่าตัวตายบนห้อง เวรละ 1 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละรายการก็มีราคาจ้างแตกต่างกันไป คนที่มีเงินก็จะไม่ต้องทำงานที่ไม่อยากทำ ส่วนคนที่ไม่มีเงินก็จะไม่มีทางเลือกหรือได้กินอาหารที่อยากกิน แต่ก็ต้องตระหนักไว้ว่าการรับจ้างทำงานใด ๆ ในคุคนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎ แต่กระนั้นเองเจ้าหน้าที่ก็จะเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ เพราะเจ้าหน้าที่ก็เข้าใจดีว่าผู้ต้องขังหลาย ๆ คนต้องทำเพื่อความอยู่รอด

เมื่อกินข้าวเสร็จก็จะเข้าสู่การเข้าหน่วยงาน หน่วยงานในที่นี้ก็จะแบ่งไปตามความสนใจของผู้ต้องขังเช่นการเข้าโรงงานเย็บผ้า เย็บหน้ากากอนามัย พับถุง หรือการเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ เช่นส่วนปกครอง ส่วนเยี่ยมญาติ ส่วนเรือนนอน แต่หากเป็นผู้ต้องขังใหม่ ยังไม่ตัดสินใจเด็ดขาดหรือผู้ต้องขังที่สูงอายุก็จะได้นั่งทำกิจกรรมอยู่ใต้เรือนนอน ซึ่งตัวผู้เขียนนั้นถือเป็นผู้ต้องขังใหม่ ก็จะได้นั่งทำกิจกรรมอยู่ใต้เรือนนอนเพชร กิจกรรมในแต่ละวันไม่ได้มีอะไรไปมากกว่าการนั่งตบมือ ตบตัก ท่องกฎเรือนจำ ร้องเพลง เต้นกายบริหาร สวดมนต์และนั่งสมาธิ ซึ่งเจ้าหน้าที่บอกว่านี่คือการฝึกวินัยผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมเรือนจำได้ แต่เมื่อผู้เขียนถามความเห็นของผู้ต้องขังที่ทำกิจกรรมใต้เรือนนอนเพชร และผู้ต้องขังที่เป็นคนนำกิจกรรมเองว่าคิดอย่างไรต่อ

กิจกรรมเหล่านี้ พวกเขาให้ความเห็นว่าพวกเขาอยากทำอะไรอย่างอื่นที่มีประโยชน์มากกว่า การให้มานั่งทำกิจกรรมตบมือร้องเพลงเหมือนเด็กมัธยมนั้นสำหรับพวกเขาที่มีอายุเฉลี่ยแล้วอยู่ในวัยผู้ใหญ่ช่วงเป็นเรื่องที่น่าขบขันในขณะเดียวกันก็น่าอดสูกับตัวเองที่ถูกปฏิบัติเหมือนกับเด็ก ๆ เพราะพวกเขาแต่ละคนก็มีความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่ทาสสถานได้และเวลาที่ผ่านไปจะไม่ได้ไม่เสียเปล่า แต่เจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งก็ได้ให้ความเห็นว่าทำให้ทำกิจกรรมแบบนี้เพราะผู้ต้องขังเหล่านี้ยังไม่ถูกตัดสินว่าผิด ฉะนั้นจะให้เขาไปทำงานเหมือนนักโทษที่ถูกตัดสินแล้วไม่ได้ เพราะพวกเขาไม่ใช่ นักโทษ

กิจวัตรดำเนินต่อไป กินข้าวเที่ยงเสร็จก็กลับมาเข้าหน่วยงาน อาบน้ำอีกครั้ง กินข้าวเย็น แล้วก็มาสู่ช่วงท้ายของวันคือการเก็บขัง ก่อนที่จะเก็บขังผู้ต้องหาทุกคนต้องมารวมตัวเพื่อนับยอดกันอีกครั้งที่ได้เรือนนอนของตัวเอง การนับยอดครั้งนี้จะเป็นการนับยอดรวมทั้งหมดเพื่อรอขึ้นห้องขังโดยนั่งเข้าแถวตามห้องขังของตนเอง และเจ้าหน้าที่อาจมาพูดคุยเล็กน้อยกับผู้ต้องขังเพื่อแสดงความห่วงใยและให้กำลังใจ ก่อนขึ้นห้องขังจะมีการตรวจตัว วิธีการตรวจตัวก็คือเจ้าหน้าที่จะใช้มือจับคลำไปที่ข่างตัวและเน้นบริเวณรอบเอวของผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการลักลอบนำของผิดกฎหมายขึ้นห้องขังที่นำขึ้นห้องขังได้ ได้แก่ น้ำเปล่า 1 ขวด หากต้องการใช้ยาหม่องให้ฉีกและนำมาป้ายไว้ที่ฝ่าขูดน้ำ ผ่าอนามัยที่แกะแล้วให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบก่อน และหน้ากากอนามัยเท่านั้น สิ่งของอื่นนอกจากนี้ห้ามผู้ต้องขังนำขึ้นหรือมีไว้ภายในห้องขัง หากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วเจอจะถูกเขียนใบบันทึกหรือหากเป็นสิ่งของร้ายแรงก็อาจถูกลงโทษทางวินัยได้

เมื่อขึ้นมาบนห้องขังแล้วผู้ต้องขังต้องทอกรูเรือนจำพร้อม ๆ กันทุกห้อง และเข้าสู่ช่วงพักผ่อนตามอัธยาศัย โดยส่วนปกครองจะส่งสัญญาณโทรทัศน์ให้ชมตั้งแต่ 18 นาฬิกาจนถึง 21 นาฬิกา รายการที่ฉายให้ผู้ต้องขังจะมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง โครงการเผยแพร่ความสำคัญเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยกรมราชทัณฑ์ เพลงตามกระแส ซีรีส์จีน/ไทย/เกาหลี รายการเบาสบายและเรื่องเล่าชาวเรือนจำที่ดำเนินรายการโดยคุณสรยุทธ สุทัศนะจินดา โทรทัศน์จะถูกตัดสัญญาณเวลา 21 นาฬิกาตรงเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้านอน ไฟจะถูกปิดแค่ครึ่งห้อง สลับหน้าหลังในแต่ละวัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ต้องการให้มีมมมืดและกล้องวงจรปิดไม่สามารถมองเห็นในที่มืดได้ เมื่อถึงเวลาเข้านอนผู้ต้องขังในห้องจะถูกจัดเวรเฝ้ายามไว้โดยแม่ห้อง คนที่ไม่อยากอยู่เวรก็สามารถจ้างผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ได้ โดยเวรยามจะถูกแบ่งออกเป็น 8 ผลัด ผลัดละ 1 ชั่วโมง เพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขัง

ความเครียดและบรรยากาศที่บีบคั้นภายในคุกเป็นสิ่งที่ทำให้พฤติกรรมของผู้ต้องขังเปลี่ยนไป จากเดิมที่เป็นคนใจดีและเอื้อเฟื้ออาจกลายเป็นคนเหินแกลตัว เพราะไม่มีทางเลือกอื่นที่จะเป็นได้จากกิจวัตรที่เร่งรีบและสวัสดิการในคุกที่มีไม่เพียงพอ ดังเช่นพลอย ผู้ต้องขังคนที่ 2 ที่

ผู้เขียนกล่าวถึงก็ได้ยอมรับกับผู้เขียนว่าตัวเองเห็นแก่ตัวขึ้นจริง จากที่ไม่เคยเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก่อนตอนที่ใช้ชีวิตอยู่ข้างนอก ความรู้สึกของผู้ต้องขังเช่นนี้ทำให้เราสามารถพูดได้ใหม่ว่าแทนที่คุกจะเปลี่ยนคนให้กลายเป็นคนดี แต่กลับเปลี่ยนคนให้มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และยังมีคำสอนของผู้ต้องขังด้วยกันว่าให้เห็นแก่ตัวเข้าไว้ เพราะไม่มีใครในนี้ที่เป็นมิตรแท้ และการขโมยของภายในคุกยังเป็นเรื่องที่ถูกทำให้กลายเป็นปกติเนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ จับมือใครดมไม่ได้ เช่นนั้นสังคมในคุกจึงเป็นสังคมที่สอนให้ทุกคนเห็นแก่ตัวเข้าไว้เพื่อให้ตัวเองอยู่รอด

คุกไทย แหล่งต่องานสีเทา

ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าคุกนี้แหละคือแหล่งรวมอาชญากร และยังเป็นคุกใหญ่ที่รวมนักโทษที่มีปัจจัยคุกสูงยังเป็นโอกาสให้ผู้ค้ารายเล็กได้เจอกับผู้ค้ารายใหญ่ได้ และถึงพวกเขาจะต้องโทษอยู่ในคุก พวกเขาก็กยังมีเครือข่ายผู้ค้าและผู้เสพที่ยังใช้ชีวิตอยู่ข้างนอกที่สามารถติดต่อและประสานงานกันได้ ในบรรดาผู้ต้องขังเท่าที่ผู้เขียนเคยสนทนาด้วยก็ได้ให้ความเห็นต่อการอยู่ในคุกไทยว่า “คุกเนี่ย เป็นแหล่งต่องานสีเทาที่ใหญ่ที่สุดแล้ว คนที่เข้ามาวัน ๆ ก็มาหาคอนเนกชั่นต่อเจ้าแม่ค้ายาเจ้าใหญ่ ๆ ก็อยู่นั้นกันทั้งนั้น ออกไปก็ต่องานกันต่อ แถมจะทำให้เนียนขึ้นอีกเพราะรู้แล้วว่าไปตลาดตรงไหนถึงได้โดนจับมา” แสดงให้เห็นว่าการอยู่ในคุกไม่ได้ทำให้พวกเขาบางคนรู้สึกหวาดกลัวต่อการกระทำผิด แถมยังเป็นโอกาสในการต่องานที่จะสร้างเงินและเครือข่ายให้พวกเขา มากกว่าเดิมด้วยซ้ำไป ซึ่งในขณะที่ผู้เขียนยังอยู่ในนั้นก็ยังมีโอกาสได้ยินบทสนทนาที่ผู้ต้องขังดิลเครือข่ายกัน และบางครั้งก็ได้อยู่ในวงสนทนาร่วมกันกับพวกเขาด้วย และน่าสนใจตรงที่ว่า บางคนที่มีโทษจำคุกเป็นปี ๆ กว่าจะได้ปล่อยตัวออกไป แต่พวกเขาเลือกที่จะต่อเครือข่ายไว้ล่วงหน้าเพื่อให้สามารถสร้างงานต่อในอนาคตได้ ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นคดียา ค้าประเวณี และการอุ้มบุญก็เคยมีเช่นกัน และในบทสนทนานั้นก็จะพูดคุยถึงการวางแผนที่จะกระทำการนั้น ๆ ให้แนบเนียนขึ้นด้วยเพื่อป้องกันการถูกจับซ้ำอีก

ทำผิดซ้ำเพราะไม่เช็ดหลา?

ในเมื่อสังคมและการปกครองภายในคุคนั้นบีบให้ผู้ต้องขังเกิดพฤติกรรมให้ไม่พึงประสงค์ขึ้นได้ เช่นนั้นเราจะสามารถกล่าวได้หรือไม่ว่าการหล่อหลอมของสังคมภายในคุกส่งผลให้ผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ ซึ่งหากเรามองตามสถิติของกรมราชทัณฑ์ที่ว่าด้วยอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวตามช่วงปีงบประมาณจะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกไปมีแนวโน้มที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำมากขึ้นตามจำนวนปีที่ได้ถูกปล่อยตัวออกไป ตามข้อมูลดังต่อไปนี้

ตาราง 2 อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวตามช่วงปีงบประมาณ

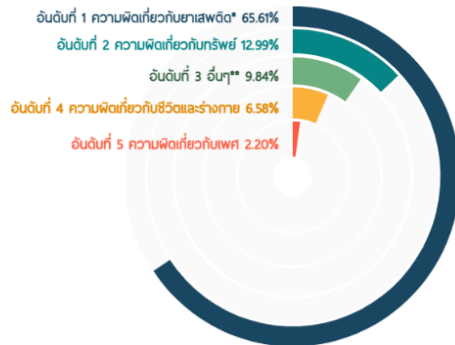
ปล่อยตัวในช่วงปีงบประมาณ (Starting point)	จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว (คน)	จำนวนผู้ต้องขัง กลับมากระทำผิดซ้ำ ภายใน 1 ปี	ร้อยละ	จำนวนผู้ต้องขัง กลับมากระทำผิดซ้ำ ภายใน 2 ปี	ร้อยละ	จำนวนผู้ต้องขัง กลับมากระทำผิดซ้ำ ภายใน 3 ปี	ร้อยละ
2556	79,074	6,311	16.02	10,448	26.52	13,571	34.44
2557	109,842	10,597	14.20	17,921	24.02	24,081	32.28
2558	142,142	14,534	14.30	25,739	25.33	34,988	34.43
2559	147,015	17,673	14.34	31,950	25.92	43,258	35.09
2560	135,759	17,415	14.83	31,056	26.45	40,583	34.56
2561	110,110	15,221	15.57	26,225	26.83	33,421*	34.19*
2562	160,266	21,135	14.56	35,213*	24.26*	37,055**	25.53**
2563	156,396	17,252*	11.90*	20,207**	13.94**		
2564	131,404	5,076**	4.10**				

* ข้อมูลนี้ ยังคำนวณได้ไม่ครบถ้วนเนื่องจากยังไม่ครบเวลาติดตามพฤติกรรม (follow-up period)

** ข้อมูลนี้ ยังคำนวณได้ไม่ครบถ้วนเนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวยังไม่ครบทั้งปีงบประมาณ และยังไม่ครบเวลาติดตามพฤติกรรม (follow-up period)

ที่มา: ฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2564



* ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด(พ.ร.บ.ยาเสพติด พ.ร.บ.สารระเหย พ.ร.บ.วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท)
** อื่นๆ(หลายประเภท เช่น พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ร.บ.การพนัน พ.ร.บ.อาวุธปืน พ.ร.บ.คนเข้าเมือง สภากาชาด ฯลฯ)

ภาพประกอบ 1 อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังตามประเภทคดี

ที่มา: ฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

จากข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่าผู้ต้องขังที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีอัตราการกระทำผิดซ้ำสูงเป็นอันดับ 1 หรือร้อยละ 65.61 ซึ่งเป็นอัตราที่สูง จากการพูดคุยกับผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พวกเขากระทำผิดซ้ำอีกคือเรื่องเงิน การค้ายาเสพติดหากอยู่ในแหล่งที่มีการค้าอยู่แล้วจะมีผู้ค้าประจำและลูกค้าประจำในแหล่งนั้น ๆ โดยแหล่งค้ายามักจะอยู่ในชุมชนซึ่งผู้ค้าและลูกค้าก็จะเป็นคนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น กล่าวคือผู้ต้องขังคดียาเสพติดมักจะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการค้าอยู่แล้ว ทำให้ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกไปแล้วต้องไปอาศัยอยู่ในชุมชนเดิมไม่ได้ถูกแยกออกจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำผิดซ้ำ ซ้ำยังเป็นอาชีพดั้งเดิมในแหล่งที่อยู่อีก เช่นนั้นเมื่อผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวไปแล้วหางานทำไม่ได้เนื่องจากไม่มีสถานที่ทำงานรองรับอดีตผู้ต้องขังหรือประสบอุบัติเหตุทางการเงินอีก พวกเขาก็จะมองไม่เห็นทางเลือกอื่นนอกจากการกลับไปค้ายาเพราะเป็นทางที่พวกเขาจะได้เงินมาเร็วและง่ายที่สุดในช่วงเวลาที่ยากลำบาก แต่นั่นก็แลกมากับความเสี่ยงที่จะถูกจับเช่นกัน

หากจะถามถึงความสมเหตุสมผลแห่งการกระทำนี้ ผู้เขียนก็อยากจะเล่าถึงเรื่องราวชีวิตของผู้ต้องขังอีกคนหนึ่งคน ผู้เขียนได้เจอในทัณฑสถานหญิงกลาง เธอคนนี้มีอายุเท่ากับผู้เขียน คือ 22 ปี เธอเป็นหญิงสาวคนหนึ่งที่เกิดและเติบโตมาในชุมชนแออัดแห่งหนึ่ง ครอบครัวเธอมีอาชีพค้าขายยาเสพติดในชุมชนนั้นจึงทำให้เธอมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดมาตั้งแต่เกิดจนโต เธอเล่าว่าในสมัยเด็กเธอเป็นเด็กเรียนเก่ง สอบได้คะแนนดีมาโดยตลอด แต่ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวทำให้เธอต้องออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานตั้งแต่อายุ 14 ในช่วงแรกเธอก็ทำงานเป็นสาวโรงงาน จนกระทั่งมีแฟนเป็นผู้ค้ายาเสพติด ชีวิตเธอเลยกลับมาสู่วงจรของยาเสพติดอีกครั้ง แต่เธอก็พยายามที่จะหลุดออกจากวงจรนี้โดยการไปทำงานสุจริตอีกครั้ง และเธอก็มีลูก แต่มีในช่วง

สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจแย่จนเรื้อรัง แต่เธอมีลูกเล็กและต้องหาค่านมให้ลูก เธอเลยตัดสินใจว่าจะค้าขายอีกครั้งและเป็นครั้งสุดท้าย ขอแค่ได้เงินพอซื้อนมให้ลูกก็พอ และสุดท้ายเธอก็โดนจับเข้ามา จากคำบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของผู้ต้องขังคนนี้จะเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่บีบให้คนหนึ่งจำเป็นต้องเลือกทางเดินที่ไม่อยากเลือก แต่เพื่อความอยู่รอดเลยจำเป็นต้องทำทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นหลังจากนั้น เราอาจกล่าวได้ว่าอันที่จริงแล้วไม่ใช่ผู้ต้องขังทุกคนที่มีความตั้งใจที่จะทำผิดกฎหมาย ผู้ต้องขังหลายคนอาจรู้สึกเซ็ดหลายและเกรงกลัวต่อกฎหมายจริง ๆ แต่เพราะเลือกไม่ได้ เลยต้องเลือกที่จะเดินในเส้นทางอันขุ่นมัวนี้ และเมื่อถูกปล่อยตัวไปคนเหล่านี้ก็พร้อมและยินดีที่จะปรับตัวและประกอบอาชีพสุจริต เพียงแค่ได้รับโอกาสจากสังคมอีกครั้งหนึ่ง

แนวทางการปรับปรุงกระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูผู้ต้องขัง

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนมีในทัณฑสถานหญิงกลางและจากการพูดคุยกับผู้ต้องขังหลายคน และสิ่งที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ผู้เขียนอยากเสนอแนะให้มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อกระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูผู้ต้องขังผ่านการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงกระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยใช้กลุ่มเป้าหมายหลักเป็นผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากกระบวนการฟื้นฟูและแก้ไขผู้ต้องขัง โดยในการสำรวจอาจแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) ผู้ต้องขังที่เคยผ่านกระบวนการมาแล้ว 2) ผู้ต้องขังที่ยังไม่เคยผ่านกระบวนการ 3) เจ้าหน้าที่ และให้มีการสำรวจซ้ำเมื่อมีการปรับปรุงกระบวนการแล้วเพื่อเปรียบเทียบผล เพื่อให้เข้าใจผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องเข้ารับกระบวนการนี้ และเพื่อแสวงหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการ รวมถึงสามารถใช้งานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการให้แก่ผู้ต้องขังเพิ่มเติมได้ โดยประเด็นที่ต้องมีการสำรวจคือ 1) ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 3) พฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนเข้ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 4) พฤติกรรมของผู้ต้องขังหลังเข้ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 5) ทศนคติของผู้ต้องขังก่อนเข้ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 6) ทศนคติของผู้ต้องขังหลังเข้ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถได้ข้อมูลที่รอบด้านเพียงพอที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการได้ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์แก่ทั้งผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ในเรือนจำและกรมราชทัณฑ์เองในการสร้างคนดีกลับคืนสู่สังคม

...

และนอกจากนี้สิ่งที่เจ้าหน้าที่สามารถทำได้เลยเพื่อสร้างบรรยากาศภายในคุกให้ดีขึ้นคือ ลดการใช้อำนาจโดยไม่จำเป็นเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ไม่ตึงเครียด จนเกินไป และจะช่วยเสริมบรรยากาศภายในคุกให้ผ่อนคลายยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง เพราะสำหรับผู้ต้องขังที่ใช้ชีวิตอยู่ในคุกนั้นกำลังใจหรือความสุขเพียงเล็กน้อยก็มีค่ามหาศาล รวมไปถึงการสร้างกิจกรรมสันทนาการที่รสรโลงจิตใจมากขึ้น และเพิ่มคุณภาพของน้ำ และอาหารกองเลี้ยงก็จะทำให้ผู้ต้องขังได้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อสภาวะทางใจและทางกายของผู้ต้องขังให้แข็งแรงขึ้นได้

โดยสรุปแล้วคุกไทยในปัจจุบันยังมีสิ่งที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอีกมาก ทั้งเรื่องสวัสดิการ ความเป็นอยู่ กระบวนการดูแล การฟื้นฟู ความแออัด คุณภาพของอาหารและน้ำดื่ม และสภาวะของผู้ต้องขัง เพื่อให้คุกกลายเป็นสถานที่แห่งการฟื้นฟูไม่ใช่สถานที่ที่ตอกย้ำผู้ต้องขังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คุณสามารถเป็นที่ที่คนดีรู้สึกได้ตามที่สังคมคาดหวัง รวมถึงสังคมจำเป็นต้องเปิดใจให้กว้างและยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนต่างเคยทำสิ่งที่ผิดพลาดแต่กระนั้นมนุษย์ก็สามารถที่จะเรียนรู้ แก้ไขและปรับปรุงตัวได้ เพียงแค่พวกเขาได้รับโอกาสจากคนในสังคม และผู้เขียนอยากเสนอว่าควรมีงานวิจัยที่เจาะลึกไปที่ชีวิตและทัศนคติของผู้ต้องขังมากขึ้น เพราะเมื่อเราสามารถที่จะทำความเข้าใจการวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ทัศนคติ และพฤติกรรมของพวกเขา คงจะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อยสำหรับการลดจำนวนอาชญากรรมในประเทศ

...